

певний у тому, що висока психологічна компетентність є складовою частиною професійно-педагогічної культури вчителя. Тому він постійно наголошував, що не можна виховати дитину, не знаючи її вікових та індивідуальних особливостей, що залежно від цього змінюються і методи виховання. «Якщо педагогіку можна порівнювати з майстернею, де творяться складні прилади, – писав Василь Олександрович, – то психологія в цій майстерні – найскладніші інструменти. Не буде інструментів, або вони стануть неточними – від майстерні залишаться одні стіни» [8, с.612].

Таким чином, вивчення і аналіз теоретико-методологічних засад педагогічної майстерності вчителя дозволяє нам зробити висновок, що ця проблема займала значне місце в громадській, літературно-художній і практичній діяльності діячів братських шкіл, письменників-гуманістів, які вбачали у високому професійному рівні вчителя збереження і розвиток національної культури, формування ментальності народу. Найбільш суттєві теоретико-методологічні засади майстерності вчителя обґрунтовані відомими педагогами К. Д. Ушинським і А. С. Макаренком. Саме вони визначили вимоги і вказали шляхи творчого професійного росту вчителів. Подальший розвиток педагогічної майстерності відображений у науково-теоретичній спадщині В. О. Сухомлинського як одного з найяскравіших виразників педагогічного генія українського народу й загальнонародських духовно-моральних норм та цінностей.

БІБЛІОГРАФІЯ

1. Антоненко М.Я. Погляди В.О. Сухомлинського на процес шкільного навчання // Рід. школа. – 2002. – №5. – С.16-18.
2. Луцьку 900 років (1085-1985): Збірник док. і мат. /Редколегія: Е.А. Поліванов (відп. ред.), Б.Й. Заброварний (заст. відп. ред.), О.Г. Мітюков та ін. – К.: Наук. думка, 1985. – 303 с.
3. Макаренко А.С. Проблеми шкільного радянського виховання / А. Макаренко // Твори: В 7 т. – К., 1954. – Т.5. – С. 97-205.

4. Макаренко А.С. Деякі висновки з педагогічного досвіду / А. Макаренко // Твори: В 7 т. – К., 1954. – Т.5. – С. 209-298.

5. Розвиток народної освіти і педагогічної думки на Україні (X – поч. XX ст.): Нариси /Редколегія: М.Д. Ярмаченко (відп. ред.), Н.П. Калениченко (заст. відп. ред.), С.У. Гончаренко та ін. – К.: Рад. школа, 1991, -384 с.

6. Сковорода І. Сродність к богословію / І. Сковорода // Повн. збір. творів: У 2 т. – К., 1973. – Т.1. – С. 439-441.

7. Сухомлинський В.О. Відповідність методів навчання змісту і меті уроку / В. Сухомлинський // К.: Рад. школа. – 1959. – № 11. – С. 9-12.

8. Сухомлинський В.О. Методика виховання колективу / В. Сухомлинський // Вибр. твори: В 5 т. – К., 1976 – 1977. – Т.1. – С. 403-637.

9. Сухомлинський В.О. Обережно: дитина! / В. Сухомлинський // Вибр. твори: В 5 т., – К., 1976 – 1977. – Т.5. – С. 422-426.

10. Сухомлинський В.О. Павлицька середня школа / В. Сухомлинський // Вибр. твори: В 5 т. – К., 1976 – 1977. – Т.4. – С. 7 – 390.

11. Сухомлинський В.О. Педагог – колектив – особистість / В. Сухомлинський // Літ. газ. – 1970. – 28 жовтня.

12. Сухомлинський В.О. Розмова з молодим директором / В. Сухомлинський // Вибр. твори: В 5 т. – К., 1976-1977. – Т.4. – С. 393-626.

13. Сухомлинський В.О. Сто порад учителів / В. Сухомлинський // Вибр. твори: В 5 т. – К. 1976-1977. – Т.2. – С. 410-653.

14. Сухомлинський В.О. Як виховати справжню людину / В. Сухомлинський // Вибр. твори: В 5т. – К., 1976-1977. – Т.2. – С. 149-416.

15. Сухомлинський В.О. Як любити дітей / В. Сухомлинський // Вибр. твори: В 5 т., – К., 1976 – 1977. – Т.5. – С. 292-308.

16. Ушинський К.Д. Людина як предмет виховання. Спроба педагогічної антропології / К. Ушинський // Вибр. твори: В 2 т. – К., 1983. – Т.1. – С. 192-471.

17. Ушинський К.Д. Про користь педагогічної літератури / К. Ушинський // Вибр. пед. твори: В 2 т. – К., 1983. – Т. 1. – С. 9-25.

18. Шевченко Т.Г. Близнець / Т. Шевченко // Повн. збір. творів: У 6 т. – К., 1963. – Т.4. – С. 7-138.

19. Шевченко Т.Г. Княгиня / Т. Шевченко // Повн. збір. творів: У 6 т. – К., 1963. – Т.3. – С. 175-207.

УДК 373.5.011.33:7/9

ВПЛИВ СИСТЕМИ ФОРМУВАННЯ ТВОРЧОЇ ОСОБИСТОСТІ ВАСИЛЯ СУХОМЛИНСЬКОГО НА ТЕНДЕНЦІЇ ОСВІТИ В УКРАЇНІ

Наталія МАЦЬКО (Київ)

Статтю присвячено ролі, значенню, місцю педагогічної спадщини В.Сухомлинського в системі виховання творчої особистості учня у процесі пошукової дослідницької діяльності, формування практичних навичок повсякдення та наведено освітній інноваційний проект створений під впливом його ідей. Розглянуто цілісність компетентнісної освіти, наступність у формуванні предметних і ключових компетентностей, а також прикладна спрямованість інтеграції знань.

Ключові слова: спадщина, ідеї, творчість, підручники, компетентність, інформаційність, цілісність, мислення, професіоналізм, динамічність, мобільність, грамотність, культура.

В статті розглянуто роль, значення, місце педагогічного наслідування В.Сухомлинського в системі виховання творчої особистості ученика в процесі пошукової дослідницької діяльності, формування практичних навчальних навиків повсякденності та представлено освітній інноваційний проект створений під впливом його ідей. Розглянуто цілісність компетентного освіти, прийнятність в формуванні предметних та ключових компетентностей, а також прикладна спрямованість інтеграції знань.

Ключевые слова: наследие, идеи, творчество, учебники, компетентность, информационность, целостность, мышление, профессионализм, динамичность, мобильность, грамотность, культура.

Постановка проблеми. Педагогічна система розвитку творчої особистості Василя Сухомлинського на сьогодні є ключем до компетентної особистісно зорієнтованої освіти в Україні з урахуванням світових освітніх тенденцій. Компетентісний підхід до освіти вимагає відходу від традиційної інформаційно – накопичувальної спрямованості навчання і зміщення акценту із засвоєння нормативно – визначених знань, умінь і навичок на формування і розвиток в учнів здатності самостійно навчатись діяти і застосовувати індивідуальний досвід, набуті навчальні досягнення у нестандартних, навчальних творчих, ситуаціях та повсякденні.

Формування цілей статті. Зміст осучаснених знань з усіх шкільних предметів ґрунтується на загальнолюдських цінностях і принципах науковості, політкультурності, світського характеру освіти, системності, інтегративності, єдності навчання і виховання, на засадах гуманізму і інтересах людини, родини, суспільства, держави. Випереджаючи час на кілька десятиліть В. Сухомлинський створив Павлівську школу виховання, розвитку, навчання яка за всіма параметрами могла б конкурувати з найсучаснішими навчальними закладами.

На основі дослідницьких методів з використанням інноваційних технологій, Інтернету, сучасні навчальні заклади приділяють значну увагу розвитку творчої особистості з врахуванням педагогічної спадщини В.Сухомлинського формуючи предметні та ключові компетентності засобами проектних технологій.

В. Сухомлинський, як і Г. Сковорода, К. Ушинський, Г. Ващенко вважав, що зародки цілісного бачення і емоційні переживання, оціночні судження про світ і самого себе, пошуки свого місця і життєвого призначення закладаються в дошкільному віці, а в подальшому лише осмислюються, уточнюються, збагачуються, коригуються протягом життя [4].

На думку Г. Сковорода, К.Ушинського, М. Костомарова, М. Пирогова, І. Огієнка, Б. Грінченка, С. Русової, О. Захаренка, В. Сухомлинського, початкові відомості про цілісність навколишнього світу, загальнолюдські цінності, осмислення себе у цьому світі, свого місця і призначення, виховання потреби продовження кращих традицій свого роду, народу важливо формувати у дитини з

народження. Любов до батьків, рідних і близьких, рідної землі, народу через колискову, пісенну й музичну творчість, світові твори мистецтва, шедеври літератури важливо поєднувати з народними ремеслами, долучаючи малюка з перших активних кроків до цікавої йому творчої дослідницької діяльності [4, с. 366 – 386].

Вбачаючи одним з основних завдань навчання виховання і розвиток дитини В. Сухомлинський, як і Г. Сковорода, К.Ушинський, Г. Ващенко, О. Захарченко приділяв багато уваги індивідуалізації навчання, створенню умов для осмислення кожним вихованцем себе частинкою природи, що сприяло національному укоріненню [4].

В. Сухомлинський ґрунтуючись на філософії серця Г. Сковорода пов'язував навчання з вихованням „благородного і вдячного серця” вважаючи що „немає користі від наук без доброї думки” [3, с. 147] враховуючи внутрішню природу дитини, її психофізичний стан у Павлівській створював умови, що допомагали дитині стати насамперед справжньою людиною та свідомо шукати професію до якої лежить душа.

Втілюючи на практиці ідеї В. Вернадського [1] у Павлівській школі створювались умови для повноцінного духовного життя дитини в усьому її багатстві і різноманітності. Значна увага приділялась екології довкілля і землі, часткою якої мав відчувати себе кожен вихованець, замислюючись над екологією власної душі, звикаючи дбати про постійне її очищення.

Поділяючи думки Дістірвега, що виховання має враховувати національні властивості народу і часу, „оскільки будь- яка людина належить певному народу і часу” [6, с. 433] В.Сухомлинський виховував в учнів любов до народу, його історичного минулого, національну гідність, патріотизм.

Дитиноцентрована освітньо-виховна інноваційна система В. Сухомлинського спрямована на гуманізацію освіти, культуротворчу діяльність в атмосфері добра і радості, на осмислення загальнолюдських цінностей духовної спадщини народу, на поетичне сприйняття природи, формування поетичних естетичних смаків, на шанобливе ставлення і палку любов до національних цінностей, ідеалів, рідної природи, звичаїв,

традицій, до великих культурних, наукових, духовних надбань свого народу [2].

Виховання дитини у прагненні до любові, добра, краси, всепрощення, миру, злагоди через напання казок, усних розповідей, колективну працю робить життя кожного учня змістовним, цілеспрямованим, цікавим, різнобарвним.

Глибоко шануючи особистість кожної дитини, її інтереси, мрії, бажання, враховуючи пізнавальні можливості кожного В.Сухомлинський намагався забезпечити дітям радість пізнання, позитивні емоції для розвитку природних задатків, нахилів, здібностей кожного учня в дружній родині однолітків і всього шкільного колективу Павлівської школи [6, с 148 – 229].

Постійне стимулювання розвитку самосвідомості через мовлення, мислення допомагає дитині пізнати навколишній світ у процесі практичних дослідницьких дій та посильної праці.

Основою підвищення рівня освіти в школі є якість мовленнєвої грамотності, засобу розвитку мислення, алгоритмічної, графічної, інформаційно-комунікаційної культури яка має бути передбачена у шкільних підручниках та реалізовані у ньому технології організації дослідницької пошукової роботи.

Розроблений нами інноваційний освітній проект *«Модель наступності компетентнісної освіти у дошкільних і загальноосвітніх навчальних закладах»*, передбачає реалізацію ідеї формування творчої особистості, здатної до самонавчання, самовиховання, професійної мобільності у майбутньому.

Підвищення конкурентоспроможності вітчизняної освіти потребує перебудови організації навчально-виховного цілісного процесу дошкільних і загальноосвітніх навчальних закладів, професійного зростання педагогічних кадрів, зміцнення фундаменту системи знань та інтелектуального розвитку, духовно-морального виховання особистості дитини.

Важливим періодом у житті людини є дошкільний і молодший шкільний вік, коли закладаються основи особистості, відбувається становлення особистості дитини, самовизначення бажань та індивідуальних можливостей, формування загальнолюдських цінностей, морально-етичних норм поведінки, духовності.

У нашому проекті проблема шкільної освіти розглядається системно – від народження дитини (дошкільна освіта) до закінчення загальноосвітньої школи, де мета зміст, завдання, формування предметних і ключових компетентностей та навчально-виховні функції узгоджуються з вимогами вищих навчальних закладів та працедавцями з одночасним

розв'язанням проблеми якісної підготовки студентів медико-психолого-педагогічних навчальних закладів і професійної перепідготовки всіх працюючих медиків і психолого-педагогічних фахівців культурно-освітніх закладів.

Враховуючи вітчизняну і світову педагогічну спадщину стосовно виховання, розвитку навчання творчої особистості проект передбачає підготовку компетентісно зорієнтованих інтегрованих підручників – і всієї навчальної літератури та відповідного методичного супроводу у поєднанні з упровадженням інноваційних технологій і дистанційного навчання, що стає сьогодні стрижнем особистісно зорієнтованого навчання, виховання морально-етичних норм поведінки, духовності, національної гідності, власної громадянської позиції.

Цілісність єдиної системи навчальних програм і підручників з усіх предметів, узгодженість понять, термінології, інтеграція розрізнених відомостей у єдиній системі знань значно полегшить осмислене сприймання, засвоєння учнями інформації, розвантажить їх від зайвих повторів, незрозумілих суперечливих тверджень, стимулюватиме самостійні пошуки, дослідницьку діяльність, формуватиме ділові риси і якості творчої особистості.

Розвантаження учнів, учителів забезпечуватиметься системою інтегрованих підручників і раціональним методичним супроводом, упровадженням проектних технологій, спрямованих на формування предметних і ключових компетентностей.

Система інтегрованих знань при вивченні всіх шкільних предметів з уніфікованою термінологією, однозначністю трактування понять полегшить пізнавальну діяльність, стимулюватиме розвиток творчої особистості, формування ділових рис і якостей, світоглядних ціннісних орієнтацій, створюючи умови для самонавчання, самовдосконалення творчої самореалізації.

Філософсько-теоретичними засадами розроблення змісту інноваційної моделі освіти є загальнолюдські і національні цінності, зорієнтованість на розвиток природних здібностей, схильностей дитини. До пріоритетних напрямів оновлення змісту навчально-виховного процесу належать: гуманізація, гуманітаризація, інтеграція знань, формування соціальної, комунікативної, комп'ютерної компетентностей; приведення обсягу та складності змісту програм і підручників у відповідність до вікових пізнавальних можливостей дітей, з метою їх розвантаження і створення умов для саморозвитку, самовдосконалення.

Системотвірним чинником якісної дошкільної і шкільної освіти є її зміст, що постійно збагачується, удосконалюється, осучаснюється і поєднується з інноваційними освітніми технологіями. Збереження єдиного освітнього простору в державі консолідація громадянського суспільства посилення стабілізуючої і регламентуючої ролі дошкільного і загальноосвітнього навчального закладу потребує удосконаленого вивчення державної мови, що забезпечує наступність (дошкільний навчальний заклад – загальноосвітній навчальний заклад – вищий навчальний заклад); розвантажує учнів від надмірної навчальної інформації; її дублювання створює передумови для диференціації навчання, впровадження моніторингу різних рівнів на основі розроблення критеріїв оцінки якості освіти у межах «Проекту національної рамки кваліфікації (НРК)».

Єдність національного і загальнолюдського в освіті забезпечує формування громадянина – повноцінної загальнонаціональної, духовно багатой особистості, патріота країни, де основою консолідації багатонаціонального суспільства є державна мова, яка є не лише предметом вивчення, а й засобом успішного оволодіння знаннями з усіх шкільних предметів і підвищення рівня якості освіти в цілому, а також звичаї, традиції, самобутня культура українського народу;

Розвивальне, виховне навчання забезпечує безпосередній вплив навчання на розвиток дитини, формує у неї дослідницькі здібності, творчі риси та якості, потребує самонавчання, самовдосконалення, самовиховання, самовизначення.

Пріоритет творчої діяльності передбачає впровадження таких методик і технологій навчання, підручників і навчальних посібників, які активізують пошукову діяльність, створюють максимально сприятливі умови для творчої дослідницької діяльності учнів, розвитку у них кмітливості, винахідливості, ініціативності, розвивають творчу уяву, фантазію.

Метою проекту є створення моделі компетентнісної освіти навчальних закладів та її навчально-методичне забезпечення.

Моніторинг і наукове обґрунтування освітніх потреб учасників навчально-виховного процесу в інноваційних навчальних закладах; зв'язків наукових установ, навчальних закладів; координація діяльності навчальних закладів і всіх зацікавлених організацій, установ, фізичних осіб щодо задоволення освітніх потреб від дошкільників до випускників навчальних закладів та надання психолого-педагогічних і методичних консультацій; забезпечення змісту дистанційного навчання учнів і допомога

вчителям в управлінні проектними технологіями у сільських (малокомплектних) школах; організація і проведення дистанційних курсів підвищення кваліфікації вчителів і навчання учнів проектній діяльності в інформаційному середовищі – мережі Інтернет.

Основні завдання: створити умови для гармонійного, психофізичного, морально-етичного, інтелектуального, духовного розвитку дитини дошкільного віку, активізуючи природні та індивідуальні здібності, формуючи підґрунтя для осмислення її потреб і можливостей саморозвитку, самовиховання, самовизначення, світоглядних переконань; залучити фахівців до розроблення ефективних методик педагогічного впливу на індивідуальний розвиток і становлення особистості дитини від дошкільного віку до закінчення загальноосвітньої школи; активізувати невикористані пізнавальні можливості; формувати потребу творити добро, бути чесним, справедливим, досягти гармонійного і всебічного особистісного розвитку; реалізовувати інформаційні, виховні й розвивальні функції навчання, використовуючи інформаційно-комунікаційні

технології, досягнення вітчизняних і зарубіжних психолого-педагогічних досліджень; забезпечити в колективах працівників дошкільних навчальних закладів, учительському й учнівському колективах психологічно доброзичливу, творчу атмосферу взаємоповаги, толерантності, яка сприяла б співпраці, співтворчості, самонавчання, самоосвіті, саморозвитку; залучати дошкільників і учнів до світової скарбниці духовних загальнолюдських цінностей та української самобутньої культури, історії, мови і культури народів, які проживають на території України, де державна мова має стати засобом підвищення навчальних досягнень учнів з усіх предметів та поліпшення рівня якості освіти в цілому; розробити і узгодити всі навчально-виховні аспекти з усіх предметів інтегровані програми і підручники відповідно до Державного стандарту з максимальним розвантаженням учнів, використанням проектних та інформаційних технологій, комп'ютерних програм, орієнтованих в основному на індивідуальне самостійне навчання, самовиховання, осмислення власних можливостей, які забезпечували б розвиток природних індивідуальних нахилів, здібностей, потреб, пізнавальних можливостей, інтересів кожного учня з орієнтацією на поглиблене профільне вивчення окремих предметів і вибір вищого навчального закладу для подальшої освіти; створити інноваційну школу, орієнтовану на світовий рівень освіти із застосуванням проектних технологій, системою інтегрованих

програм і підручників, методичним забезпеченням, комп'ютерними навчальними програмами (аудіо- і відеозасобів навчання).

Світоглядне самовизначення кожної особистості, зокрема випускника, є передумовою самореалізації його власних нахилів, здібностей, обдарувань і потребою постійного самовдосконалення, визначення власної життєвої позиції, цілісного уявлення про світ людей, бачення власного майбутнього у цьому світі, усвідомлення свого призначення, планування своїх дій для досягнення мети.

Для підвищення фахового рівня психолого-педагогічних кадрів доцільно враховувати досвід інноваційних навчальних закладів й упроваджувати інформаційно-комунікаційні технології, створювати інформаційно-освітнє середовище в мережі Інтернет.

У межах реалізації проекту організується дистанційне навчання, спрямоване на забезпечення творчого дослідницького освітнього середовища з використанням проектних технологій.

Дистанційна форма підвищення кваліфікації працівників дошкільних навчальних закладів, учителів дасть змогу максимально врахувати навчальні потреби слухачів курсів, обирати індивідуальну програму навчання.

Очікувані результати.

1. Створення моделі наступності компетентної освіти у дошкільних і загальноосвітніх навчальних закладах.

2. Створення умов для якісної цілісної освіти в дошкільних і загальноосвітніх навчальних закладах.

3. Забезпечення повноцінного психофізичного, морально-етичного, особистісно-зорієнтованого розвитку дитини дошкільного віку.

4. Здійснення подальших наукових досліджень, розвиток інноваційних педагогічних комунікаційних засобів навчання і виховання дітей та учнівської молоді.

5. Узгодження рівнів (світова практика) освітніх досягнень учнів загальноосвітніх навчальних закладів з вимогами вищих навчальних закладів з метою фундаменталізації знань професійного спрямування та потребами практики і повсякденного життя.

6. Дидактико-методичне забезпечення профільного навчання старшокласників, завдяки впровадженню проектних технологій, сприятиме особистісному самовираженню, професійній мобільності.

7. Використання у навчально-виховному процесі проектних технологій забезпечить розвиток дослідницьких здібностей дошкільного віку та учнів.

8. Підвищення рівня підготовки психолого-педагогічних кадрів на основі

утвердження європейських цінностей, духовного збагачення та глобалізації освітнього простору.

Підготовка компетентісно-зорієнтованих підручників і відповідного методичного супроводу впровадження інноваційних технологій має враховувати і можливості дистанційного навчання. Цілісність навчальних програм і підручників з усіх предметів, узгодженість понять, термінології, інтеграція розрізнених відомостей у єдиній системі знань значно полегшить осмислене сприймання, засвоєння учнями інформації, розвантажить їх від зайвих повторів, незрозумілих суперечливих тверджень, стимулюватиме самостійні пошуки дослідницької діяльності, формуватиме ділові риси і якості творчої особистості.

Проблема компетентісної освіти в Україні потребує комплексного підходу до реформування навчально-виховного процесу від дошкільної освіти до закінчення вищих навчальних закладів з одночасною підготовкою психолого-педагогічних кадрів у педагогічних навчальних закладах і професійною перепідготовкою всіх працюючих фахівців. Орієнтування на світові освітні стандарти визначає основні пріоритети і вимоги до цілісності інтегрованих знань, а також формування предметних і ключових компетентностей з упровадженням інформаційних комунікаційних технологій.

Педагогічна спадщина В. Сухомлинського укорінена в мудрість української етнопедагогіки, етнопсихології ввібрала в себе невмирущі ідеї Г. Сковороди, К. Ушинського, М. Костомарова, Г. Ващенко, Б. Грінченка, І. Огієнка, О. Залужного, С. Русової, М. Пирогова а тому має вагомий вплив не лише на перспективи розвитку вітчизняної освіти в Україні але і світової.

БІБЛІОГРАФІЯ

1. Вернадский В. И. Научная мысль как планетное явление / В. Вернадский. – М., 1991. – 271 с.
2. Кремінський В. Г. Освіта і наука в Україні: шляхи модернізації (Факти, роздуми, перспективи) / В. Кремінський. – К.: Грамота, 2003 – С. 173.
3. Сковорода Г. С. Благородный Еродий / Г. Сковорода // Антология педагогической мысли Украинской ССР – М., 1988. – 403 с.
4. Сухомлинський В. О. Школа радості / В. Сухомлинський // Вибр. твори: У 5 т. – Т.3. – К., 1997. – 670 с.
5. Сухомлинський В. О. На нашій совісті / В. Сухомлинський // Вибр. твори: У 5 т. – Т.3. – К., 1997. – 636 с.
5. Сухомлинський В. О. Павлицька середня школа / В. Сухомлинський // Вибр. твори: У 5 т. – Т.4. – К., 1997. – 640 с.
6. Пономаренко Л.О. Формування системи бібліографічних посібників у ДНІБ України

ім. В.О.Сухомлинського / Л.О. Пономаренко //Педагогіка і психологія. – 2006. – №3. – С. 137–145.

7. Родигіна, І. В. Компетентнісно орієнтований підхід до навчання [Текст] / І. В. Родигіна. – Х. : Вид. група «Основа», 2005. – 96 с. – (Б-ка журн. «Управління школою»; вип. 8(32)).

8. Трубачева, С. Е. Умови реалізації компетентнісного підходу в навчальному процесі [Текст] / С. Е. Трубачева // Компетентнісний підхід у сучасній освіті: світовий досвід та українські перспективи. – К. : «К.І.С.», 2004. – С. 53–56.

УДК. 37.032:373

РОЗВИТОК ОСОБИСТОСТІ В СІЛЬСЬКІЙ МАЛОЧИСЕЛЬНІЙ ШКОЛІ У КОНТЕКСТІ ІДЕЙ В.О СУХОМЛИНСЬКОГО

Віра МЕЛЕШКО (Київ)

У статті розкриваються особливості сільської малочисельної школи та умови розвитку особистості в освітньому процесі такого закладу, що функціонує у структурі освітнього округу. У ході аналізу педагогічної спадщини В. О. Сухомлинського виокремлено його вагомні думки щодо ролі сільської школи та її впливу на розвиток особистості, що слугує методологічною основою у здійсненні освітнього процесу.

Окреслено умови розвитку особистості в сільській малочисельній школі та її взаємозв'язку із іншими закладами, що функціонують як суб'єкти освітнього округу.

Ключові слова: сільська школа, освітній округ, особливості сільської малочисельної школи, функціонування освітнього округу, технології навчання.

Статья раскрывает особенности сельских школ и условий для развития личности в образовательном процессе учебного учреждения, которое работает в структуре образовательного округа. В ходе анализа педагогического наследия выдающегося ученого В.О. Сухомлинского, акцентировано внимание на высокой оценке роли сельских школ, ее влияния на развитие личности. Идеи педагога послужили методологической основой в осуществлении образовательного процесса.

Излагаются условия развития личности в сельской малочисленной школе, ее взаимосвязи с субъектами образовательного округа.

Ключевые слова: сельская школа, образовательный округ, особенности сельской малочисленной школы, функционирования образовательного округа, технологии обучения.

Особливу роль в суспільстві відігравала і відіграє сільська школа, яка є складовою вітчизняної освітньої системи, що впливає на соціальний, економічний, культурний, духовний, розвиток села, на розв'язання проблем пов'язаних з гармонійним розвитком особистості в умовах суспільних трансформацій.

Сільська школа – це не тільки освітній заклад, вона слугує центром культурного життя його мешканців, гарант розвитку села й держави. Якщо у місті школа виконує тільки одне соціальне замовлення, то у сільській місцевості вона є поліфункціональним закладом, відіграє основну роль у забезпеченні кадрів для місцевого ринку праці, впливає на соціально-економічний та культурний розвитку села, а такі ознаки як соціокультурність та поліфункціональність надають школі особливого статусу.

Навколо школи формується специфічне середовище, що відображає сімейні традиції, родинні стосунки, способи ведення сільського господарства та ін. Школа також живе проблемами сільської громади і водночас перебуває під її постійним впливом.

Сільська школа впродовж різних періодів функціонування зазнавала значних змін та реорганізацій. Проблеми розвитку закладів системи загальної середньої освіти у сільській місцевості особливо загострилися і стали

очевидними у період переходу економіки на ринкові відносини, коли сільська школа залишилася поза увагою аграрних виробництв, як і проблеми розвитку села загалом. У роки незалежності фінансування потреб сільської школи виявилися недостатніми та й непосильними для держави.

Демографічна ситуація сьогодні також розвивається не на користь села, що потребує оновлення мережі сільських шкіл. Негативні тенденції призводять до зростання малочисельних шкіл та загострюють потребу їх реформування, частіше у напрямі зниження ступенів (I-II ст. у початкову, а повну середню – I-II ст.).

Особливості сільської школи завжди привертала увагу науковців та педагогів-практиків. Зокрема про велику роль та значущість сільської школи підкреслював вітчизняний вчений і педагог В.О.Сухомлинський, який своєю невтомною працею переконливо довів, що сільська школа, яка зазнає постійних змін, спроможна на високому рівні виконувати освітні функції та вирішувати найважливіші завдання за умови тісної співпраці всіх учасників навчально-виховного процесу та інших зацікавлених сторін, що в тісному взаємозв'язку створюють умови для повноцінного інтелектуального, фізичного, духовного розвитку і саморозвитку дитини.